

A man with glasses and a dark shirt is pushing a light blue cart through a museum hallway. The cart has a large illustration of a snake on its side. The hallway is lined with tall glass display cases filled with various animal skeletons and taxidermied birds. The lighting is warm and focused on the displays. A large yellow graphic element is visible on the right side of the image.

BLAD

Jaarverslag Natuurmuseum Brabant 2024

2024 in vogelvlucht

Voor Natuurmuseum Brabant stond 2024 in het teken van vooruitkijken en doorbijten. Vooruitkijken naar een nieuwe beleidsperiode, naar het volgende stadium in het vernieuwen van de museumzalen en naar ons 90-jarig jubileum in 2025. Doorbijten wegens de maandenlange uitloop van de gemeentelijke verduurzamingswerkzaamheden in het pand. De overlast die daarmee gepaard gaat – zaalsluitingen, geluidshinder en schadegevallen – heeft een flinke (financiële) stempel gedrukt op het jaar.

Vaste presentaties *Zoek het zelf uit!* en *Leve het leven* hebben hun eerste volle jaar gehad, en de bijhorende educatieve programma's zijn ontplooid en gretig afgenomen. Het realiseren van een nieuwe wisseltentoonstellingszaal was ook een mijlpaal: met meer mogelijkheden voor tijdelijke presentaties kan het museum meer variatie bieden, een breder publiek bedienen en herhaalbezoek stimuleren. Fondsenwerving voor de volgende nieuwe vaste presentatie draaide op volle toeren. Er waren ook mooie aanwinsten voor de collectie.

Voor de Cultuurplanperiode 2025-2028 is een nieuw beleidsplan opgesteld. Het bestaande succesvolle beleid wordt voortgezet, maar het is geactualiseerd op basis van de kennis en ervaring die we in de afgelopen vier jaar hebben opgedaan. Een periode waarin nieuwe doelgroepen zijn bereikt, nieuwe samenwerkingen zijn aangegaan, bezoekersaantallen boven de 100.000 zijn behaald (ook in 2024) en succesvolle nieuwe programma's en presentaties zijn ontwikkeld. Onze missie en visie zijn aangescherpt wegens de urgentie die wij als organisatie voelen om niet alleen de wonderen van de natuur te presenteren maar ook actief voor haar op te komen. We zijn onze hoofdsubsidiënt de gemeente Tilburg erkentelijk dat we wederom voor de periode 2025-2028 als culturele basisinfrastructuur instelling zijn aangemerkt. Daarmee wordt ons belang – Natuurmuseum Brabant is het drukstbezochte museum van Midden-Brabant – voor de stad en de regio erkend.

De ontwikkelingen in de wereld om ons heen hebben ook impact. De dreiging van bezuinigingen op cultuur hangt nog altijd als een donkere wolk over de sector: het zou aanzienlijke prijsverhogingen betekenen voor het publiek. Letterlijk een belasting op het opdoen van kennis en het beleven van cultuur, zaken die wij als wetenschapsmuseum beschouwen als basisbehoeften. De toename van des- en misinformatie is ook een onderwerp dat ons bezig houdt. De noodzaak van gefundeerde natuur- en wetenschappelijke informatie is nog nooit zo hoog geweest.

Bezoekers zien ons publieke gezicht – op zaal, in de wijken, op school en op de andere locaties waar wij activiteiten ontplooiën. Maar het 'hart' van het museum ligt achter de schermen: in het gedreven en betrokken personeel dat in voor- en tegenspoed ervoor zorgt dat bezoekers en deelnemers de natuur ontdekken, onderzoeken en met nieuwe ogen gaan zien. In een wereld die voor sommigen gekrompen is tot het formaat van een smartphone, biedt het museum bewust authentieke ervaringen: echte dieren, echte planten en echte mensen die jou daarin wegwijzen. Die laatste is even belangrijk als de eerste twee: zonder ons geweldige team is er geen bijzonder museum. Mijn dank is groot.

De natuur moet je beleven wil je het belang ervan kunnen inzien én ervoor willen vechten. Op de vooravond van ons 90e jaar streven wij nog dagelijks voor die beleving en bewustwording.

Dr. Fiona Zachariasse
Directeur-Bestuurder

102.289

totaal aantal bezoekers

690.00+

objecten in de collectie

90%

van de collectie staat achter de schermen

17 meter

lengte potvisskelet

8302

koppen koffie in het Museumcafé

6777

cappuccino's

96

totaal aantal medewerkers

12.607

bezoek aantal leerlingen

2414

aantal uitgeleende educatieve materialen

68

aantal groene schoolpleinen

50.000

aantal downloads Vossenstrekenapp

1935

oprichting Natuurmuseum Brabant

De leukste cadeaus vind je in onze
Museumwinkel!

Inhoudsopgave

06	Onderzoek meets biodiversiteit	24	Gulle kevers gezocht
08	Leve het leven	25	Raad van toezicht
09	Zoek het zelf uit!	26	Collectie & wetenschap
10	Van Potlood tot Pixel	30	Triceratops
11	Nieuwe wisselzaal	32	Groene verhalen op het witte doek
13	Onderwijs	34	Bestuiversweken
14	Primair onderwijs	35	Weekend van de wetenschap
15	Voortgezet onderwijs	36	Wandelapp Vossenstreken
16	Uitleendepot	38	NDE-hub voor natuur- en duurzaamheidseducatie
17	Natuur om de hoek	40	Bijlagen
18	Verduurzaming Museum		
22	Museumwinkel & Museumcafé		
23	Zaalverhuur		

Onderzoek *meets* biodiversiteit

Dat *Zoek het zelf uit!* en *Leve het leven* naast elkaar liggen is heel bewust gedaan. *Leve het leven* is een schatkamer vol biodiversiteit waar bezoekers (nog) meer geprikkeld worden om vragen te stellen over wat ze zien en hoe iets nou zit. Maar wie vraagt wil onderzoeken, en dat word je in *Zoek het zelf uit!* letterlijk op een presenteerblaadje aangeboden, in de snackmuur.

Die combinatie werkt, getuige de vele vingerafdrukken op de vitrines, dagscores op de soortenquiz en het vele gebruik van de snackmuur. Onderzoek meets biodiversiteit!

Voor vmbo'ers zijn er in 2024 drie workshops gelanceerd, die starten in *Zoek het zelf uit!* In *Leve het leven* doen de leerlingen inspiratie op en vinden ze alle antwoorden op hun vragen in de vitrines.

Leve het leven

Net voor de jaarwisseling opende de tentoonstelling *Leve het leven*, een indringende tentoonstelling over biodiversiteit en de bedreiging daarvan. Wat is biodiversiteit eigenlijk, hoe hangt alles met elkaar samen en wat is de impact van de mens daarop? Een ambitieus project met een verhaal dat verteld moet worden.

De tentoonstelling is een reis van het Amazoneregenwoud via de Europese bossen naar de Wadden, langs de Donkere Kamer: hier wordt de schrijnende actualiteit getoond van het teruglopen van de biodiversiteit en de grote rol die de mens daarin speelt. Kijkend door een scherm in de vorm van een grote symbolische vingerafdruk ziet de bezoeker de indrukwekkende beelden over biodiversiteitsafname en de eindeloze carroussel met uitgestorven dieren. Als er hier iets duidelijk wordt, is het wel dat de tijd dringt.

Maar ook de veerkracht van de natuur komt aan bod. Soorten die zich goed aanpassen aan veranderende omstandigheden, mensen die creatieve en duurzame oplossingen bedenken. De soortenquiz aan het eind is ook een energieke afsluiter. Simpel, maar wel effectief. Dat begint al bij de naam die bezoekers krijgen: een bijvoeglijk naamwoord en een dier. Speel je als snellespreeuw, bijzonderemus, muzikaleslak of gezelligeneushoorn om zo snel mogelijk de foto's te herkennen? Er zijn bezoekers die dit heel vaak doen om te proberen de dagscore - of zelfs de All time best score te verbeteren.

Bezoekers worden aangespoord om zelf bij te dragen aan het herstel van de biodiversiteit, en kunnen in de zaal een contract met de natuur afsluiten. Daarmee spreek je de intentie uit om bijvoorbeeld te letten op wat je eet, of je een vliegticket boekt of alternatieve reismogelijkheden bekijkt, en of je misschien beter tweedehands spullen kunt aanschaffen. Het contract is populair: er zijn er al duizenden afgesloten.

Leve het leven is een indrukwekkende zaal waar veel moois te zien is, met prachtige illustraties van Gouden Penseelwinnares Djenné Fila en animaties van MudMotion. Daarnaast is het ook een spannende zaal met bochten, inkijkjes in de vloer en doorkijkgaten in de vitrines, waar vooral de grote diversiteit aan leven te zien is. Voor bezoekers is het ook een populaire uitdaging om op zoek te gaan naar de paar niet-insecten die tussen de honderden insecten verstopt zitten.

Leve het leven maakt duidelijk welke schade de mens heeft aangericht. Maar het laat ook zien hoe mooi de natuur is, en hoe goed het 'van nature' is geregeld. Geniet ervan en besef dat we er allemaal onderdeel van uitmaken. En dat er dus ook voor jou een rol is weggelegd om dit alles te behouden.

Zoek het zelf uit!

Je kunt er als bezoeker onder andere wantsen van dichtbij bekijken (in het groot!), aan de slag met waterdiertjes (*Poelslak in je bak*) of een bijenpuzzel doen. Alles in de zaal ademt "Onderzoek is interessant én belangrijk!"

Zoek het zelf uit! wil laten zien dat je ook zonder Google antwoorden op je vragen kunt vinden- en vaak geeft het meer voldoening en is het leerzamer om zelf onderzoek te doen. Daarnaast, nog belangrijker: in een wereld waarin desinformatie steeds vaker voorkomt, is het essentieel om gedegen kennis te vergaren en om onderzoek te begrijpen: hoe werkt het en hoe kan het je helpen om feit en fabel te onderscheiden.

Tenslotte willen we ook bezoekers zelf verleiden tot het doen van onderzoek, in de vorm van citizen science. Door bijvoorbeeld tuinvogels of bijen te tellen, kan iedereen data bijdragen aan wetenschappelijk biodiversiteitsonderzoek. Door onderzoek te doen, leren we hoe de wereld in elkaar steekt. Veel wetenschappers begonnen met onderzoek omdat ze zich iets afvroegen. "Hoe komt een kat altijd op zijn pootjes terecht?" bijvoorbeeld, of "welke insecten hebben de pijnlijkste steken ter wereld?" Hoe onderzochten ze dat?

De antwoorden op deze vragen en alles wat je nodig hebt om de onderzoeker in jezelf aan het werk te zetten, vind je in *Zoek het zelf uit!* Bezoekers kunnen zich eerst laten inspireren door wetenschappers als Charles Darwin, Avit Wako en Jane Goodall, om daarna zelf onderzoek doen

door een science snack uit de snackmuur te pakken. Onderzoek op een presenteerblaadje!

Direct na de opening werd al duidelijk dat de opzet van de ruimte een schot in de roos was. Er kwamen reacties als "dit is zo'n prettige ruimte om in te zijn." De ervaring (na ruim anderhalf jaar in gebruik) leert dat er een mooie balans is tussen mensen die gefocust verhalen lezen in de buitenring en mensen die met een snack aan de slag gaan in de binnenring.

Ondertussen zijn er ook al de nodige extra snacks toegevoegd, onder andere dankzij het werk van stagiaires van de opleiding Toegepaste Biologie van HAS green academy. Dat zijn de *Bijenpuzzel* en de *Egelrace*. Mensen kunnen via de snackmuur in aanraking komen met citizen science of andere vormen van onderzoek. Als ze daar enthousiast van worden, kunnen ze thuis verder aan de slag met onderzoeksmaterialen, die het museum gaat uitlenen vanaf 2025. Met een onderzoeksinstrument of -hulpmiddel zoals een bat detector of wildcamera kunnen ze dan zelf onderzoek doen in hun eigen omgeving.

Van Potlood tot Pixel

Wetenschappelijke illustraties op het snijvlak van kunst en wetenschap

Van groot belang voor de wetenschap én mooi om te zien: wetenschappelijke illustraties. Niet voor niets maken biologen, medici en wetenschappers er al honderden jaren dankbaar gebruik van. Voor de wetenschap zijn goede beelden cruciaal om een verhaal goed over te brengen. Voor het derde jaar op rij cureerde Natuurmuseum Brabant de wetenschappelijke illustratie-tentoonstelling *Van Potlood tot Pixel*. De hoofdrol is weggelegd voor het prachtige afstudeerwerk van de studenten Master Scientific Illustration uit Maastricht, aangevuld met relevante objecten, opnames van het werkproces en achtergrondinformatie.

De tentoonstelling vormde daarnaast de basis voor een uitgebreid aanbod aan tekenworkshops, die nieuw en enthousiast publiek trokken.

De onderwerpen waren dit jaar heel divers: van trekmiëren, het vrouwelijk hart en Siamese tweelingen tot vogelanatomie en naakte molratten. Er werd op locatie in Maastricht een film gemaakt over de afstudeerders, waarin ze hun werk en motivatie toelichtten. De film was in de tentoonstelling te zien, net als allerlei schetsen en objecten die als basis dienden voor de eindwerken.

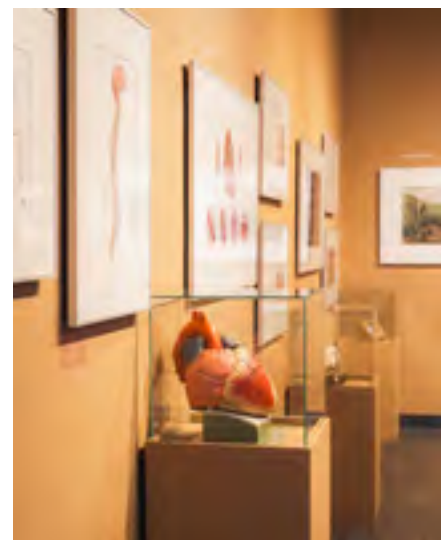
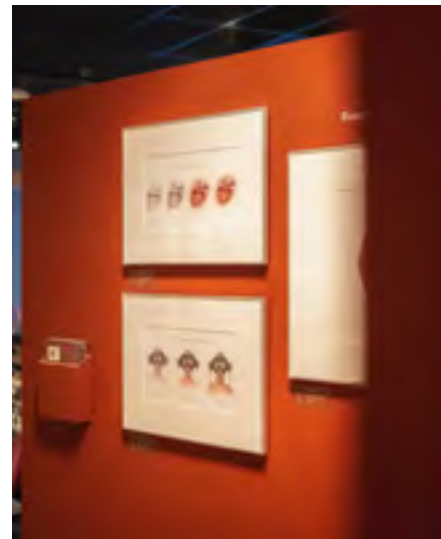
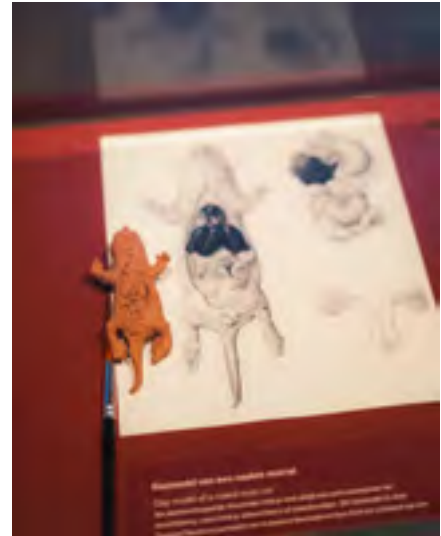
12 workshops voor beginners en gevorderden

Het onderwerp van de tentoonstelling biedt een perfecte link naar urban sketching, wetenschappelijk tekenen en nature journaling. De vers afgestudeerde illustratoren deelden hun tips en technieken in vier workshops, die plaatsvonden in de looptijd van de tentoonstelling. Onderwerpen waren *Drawing iris*, *Kleur en diepte* en *Vogelanatomie*.

Daarnaast organiseerden we ook nog zes workshops in samenwerking met Vincents Tekenlokaal, met onderwerpen als *Aquareltekenen*, *Bloemen en planten* en *Buiten tekenen* (op locatie in het Spoorpark).

Het publiek dat naar de tekenworkshops kwam was overwegend nieuw en bijzonder gemotiveerd. Opvallend was dat meerdere deelnemers twee of meer workshops boekten.

Met name de ouder- kindworkshops tekenen bleken succesvol met twee volledig uitverkochte edities. Hierbij konden ouders samen met hun kind insecten of de potvis tekenen op zaal.

Nieuwe wisselzaal

Nieuw in 2024: de wisselzaal op de eerste verdieping. Met deze zaal, de eerste van twee, voorziet het museum in de behoefte om meer variatie in tentoonstellingen te kunnen bieden, voor een breder publiek. Zo verleiden we mensen om vaker een keer terug te komen.

Voor 2025 staat de tweede, intiemere wisselzaal gepland, ook op de eerste verdieping.

Onderwijs

Bij Natuurmuseum Brabant zijn schoolklassen van harte welkom, van kleutergroep tot middelbare scholier. Om een workshop te volgen, voor museumbezoek of voor individuele opdrachten, met of zonder begeleiding- het kan allemaal. Ook voor het voortgezet onderwijs rollen we graag de loper uit! Er is een workshop *OO - zone* en leerlingen kunnen een (zelfstandige) educatieve opdracht doen in een zaal of bij een tentoonstelling. In 2024 werden er nieuwe combinatie-workshops voor het vmbo gelanceerd.

Alle activiteiten sluiten aan bij de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van leerlingen, zodat ze zelf kunnen ervaren hoe boeiend, veelzijdig en belangrijk de natuur is.

Wie niet in de gelegenheid is om naar het museum te komen, maar wel het museum in de klas wil hebben is er het uitleendepot: voor ontdekkisten of opgezette dieren. In 2024 werd alles voorbereid voor een compleet vernieuwde uitleenmodule, die in 2025 operationeel wordt.

Hanny van den Brand - teamleider educatie:

“Leerkrachten vinden dat het programma het museumbezoek voor de kinderen een stuk interactiever maakt, en ze ook een duidelijk doel geeft”

Primair onderwijs

Een kleine 13.000 leerlingen van het primair onderwijs kropen in de huid van een coole kikker, designer of muzikant, telden botjes van de potvis, “leerden hun lijf” of gingen op ontdek-expeditie door de zalen. Dat zijn iets meer leerlingen dan in 2023.

Het museum heeft al sinds jaar en dag de succesvolle Natuurmuseum Brabant-pas: een speciaal schoolabonnement tegen een aantrekkelijk tarief, waarmee scholen een jaar onbeperkt het museum kunnen bezoeken en daarnaast gratis gebruik kunnen maken van het volledige educatieve aanbod. Museumbezoek kan in groepsverband, maar ook kunnen leerlingen en docenten individueel (buiten schooltijd) het museum bezoeken met de pas tegen sterk gereduceerd tarief.

In 2024 gingen meer gemeenten gebruik maken van de Natuurmuseum Brabant-pas: ook met Goirle, Gilze en Rijen, Baarle-Nassau, Alphen-Chaam en Waalwijk werd een educatieve subsidieovereenkomst gesloten.

Leerkrachten en docenten uit de subsidiërende gemeenten kunnen uitgebreid kennis komen maken met het educatieve aanbod tijdens speciale inloopmiddagen, die het museum organiseert. In maart en oktober worden ze uitgenodigd om de tentoonstellingen en ontdekkisten te bekijken, en kennis te maken met het educatieve team. Kunnen ze niet tijdens deze inloopmiddagen, dan is het altijd mogelijk om een individuele afspraak te maken met een educatief medewerker.

“Super cool en leuk”

- leerling groep 6

Natuurmuseum Brabant scoorde ook bijzonder goed in de impactmeting, die in samenwerking met Fontys, Ontdekstation en Schouwburg Concertzaal Tilburg ontwikkeld en uitgevoerd werd, naar het effect van activiteiten in de Brede Talentontwikkeling.

“– overall – een hele fijne uitstap waarop ze prettig terugkijken [...] Het Natuurmuseum: ook hier is het wetenschapskapitaal een relevante drijver maar óók in sterke mate de plezierbeleving – intensiteit en dan met name de mate waarin kinderen het bezoek als spannend ervaren’, aldus het rapport.”

“De leerlingen vonden het superleuk. Verschillende leerlingen willen graag nog een keer een bezoek brengen aan het museum met hun ouders.”
(leerkracht groep 5/6)

“Interessant en uitnodigend, actief betrokken.”
(leerkracht groep 1/2)

“Alleen maar blijde en vrolijke gezichtjes, dat maakt het een super ochtend, zeker voor herhaling vatbaar en als idee om privé (met eigen kinderen) naar toe te gaan.”
(leerkracht groep 1/2)

“Fijne begeleider. Stemde met mij af wat haalbaar was. Paste aanbod aan waar nodig. Leuke activiteiten. Kinderen waren betrokken omdat ze veel zelf konden doen.”
(SBO, leerkracht groep 7/8)

“Erg vriendelijke en kundige medewerkers. Veel te vertellen over de inhoud van het museum en goed pedagogisch en organisatorisch om te gaan met de kinderen. De kinderen hebben enorm genoten van de activiteiten. Het zag er allemaal erg uitnodigend uit en de kinderen zijn de hele tijd actief bezig geweest.”

Katnijn!

Voortgezet onderwijs

Begin 2024 werd het aanbod voor het vmbo aanzienlijk uitgebreid met drie nieuwe workshops: over aanpassingsvermogen, evolutie en onderzoeken. Ook voor het speciaal onderwijs voorziet dit aanbod in een behoefte: het werd al meerdere keren (opnieuw) geboekt, met positieve feedback.

De evolutie van Katnijn

Ooit gehoord van een Katnijn? Die staat op het punt te verhuizen en kan dus wel wat hulp gebruiken. Hij moet zich namelijk aanpassen aan de nieuwe habitat en natuurlijke vijanden. Kunnen de leerlingen hem helpen te overleven? Trefwoorden voor deze workshop: veranderende leefomgeving, verdediging, evolutie en natuurlijke selectie.

In de combinatieworkshop *Aarde 2180* gaan we fast forward naar het jaar 2180. Door klimaatveranderingen is de situatie op aarde totaal veranderd, en er is behoefte aan andere soorten woningen en voertuigen. Daarbij vormen insecten een dankbare inspiratiebron: hoe bouwen zij? Hoe verplaatsen ze zich, hoe zijn ze beschermd tegen water, wind en andere elementen en wat kunnen wij daarvan leren?

Handig dat leerlingen daarvoor heel veel inspiratie kunnen opdoen in de zaal *Leve het leven*, waar volop insecten te vinden zijn!

Ook te boeken als een combinatieworkshop: dan combineren de leerlingen hun bezoek aan het museum met een workshop op locatie bij Ontdekstation, waar ze zelf insecten van metaal maken.

In de derde workshop, *Onderzoeker vermist*, kunnen de leerlingen in *Aarde 2180* in de rol van onderzoeksteam kruipen, en onderzoeken waar de onderzoeker is gebleven die in de negentiende eeuw afreisde naar het tropisch regenwoud maar niet terugkeerde. Mét een expeditie in *Leve het leven*.

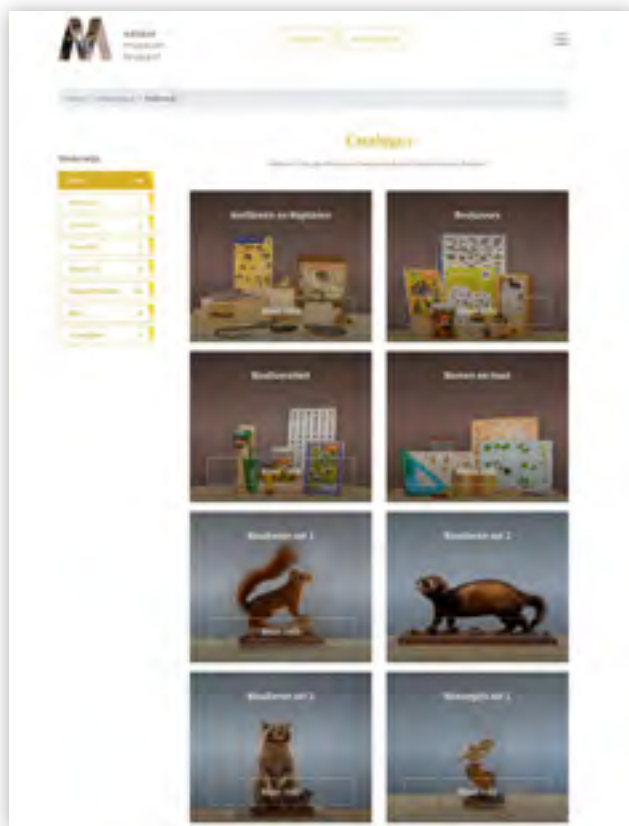
Renée Schell - medewerker educatie

“Leerlingen uit het voortgezet onderwijs hebben heel snel door of iets echt is, of je workshop klopt. Ze zijn (zoals de meeste pubers) best wel scherp. En slim, en creatief. Ze hebben humor en kunnen behoorlijk ‘out of the box’ denken, en daar sluiten wij en onze workshops heel goed op aan!”

Uitleendepot

In honderden klaslokalen kwamen educatieve materialen van het museum op tafel. Een opgezette mol, een bunzing of complete ontdekkisten over kriebelbeestjes, stadsvogels of planten in de stad: vrijwel elke maandag rijdt museumdocent Hans Joosten met een bus vol natuurschatten rond om scholen aangeklede lessen te bezorgen.

De populairste uitgeleende objecten in 2024 waren de ekster, (grote bonte- of groene-) specht, ijsvogel en de vos bij de opgezette dieren. Bij de ontdekkisten waren dat *Stadsvogels*, *Ontdekpak kleine beestjes* en *Zintuigen: Ruiken en Proeven*.

In 2024 werd het uitleensysteem helemaal vernieuwd. Het complete aanbod werd opgeschoond, geactualiseerd en aangevuld, en ook de uitleenmodule op de website kreeg een volledige make-over. Deze is nu veel gebruiksvriendelijker. Leerkrachten en docenten kunnen nu veel makkelijker zoeken op onderwerp, soort materiaal/leermiddel of leeftijdscategorie

De uitleenservice is behalve voor scholen ook beschikbaar voor kinderopvang en zorginstellingen. Voor subsidiërende gemeenten is dit gratis, afnemers in andere gemeenten betalen een kleine vergoeding.

Natuur om de Hoek

Al enige jaren biedt het museum naschoolse natuurclubs: Natuur om de Hoek. In 2024 werden stappen gezet om dit aanbod uit te breiden met arrangementen voor het speciaal onderwijs, groep 3 en 4 en aanbod op maat, én aanbod buiten het onderwijs: ook bedrijven/organisaties en particulieren kunnen vanaf 2025 een Natuur om de Hoek-activiteit boeken en dus met een kinderfeestje of collega's de natuur in.

Vleermuistikkertje, stoeplantjesbingo of vogels herkennen: met Natuur om de Hoek, de natuurclubs van Natuurmuseum Brabant, ontdek je de natuur in je eigen wijk of bij je eigen school. Kinderen ontdekken op een speelse manier de natuur en onderzoeken in de buurt van de school, onder begeleiding van onze enthousiaste medewerkers. Laagdrempelig, leerzaam en vooral heel leuk!

“Hey pissebedje, zit je er nog?”

In 2024 draaiden we verschillende clubs van 3, 4, 5 of 6 weken, waaronder ook een toenemende groep van het speciaal onderwijs (afgestemd op de behoeften en mogelijkheden van leerlingen en school). De reacties zijn geweldig: kinderen herkenden al snel dieren en planten, vertelden bij terugkomst van de club trots aan ouder of leerkracht wat zij gezien hebben en deelden hun 'weetjes'. Ouders lieten weten dat er thuis veel werd verteld.

Voor basisscholen (regulier en speciaal onderwijs) en BSO's in Tilburg, groep 3 t/m 7. Beschikbaar voor 3, 4, 5 of 6 weken. De club is na- of binnenschools.

Gehoord tijdens de clubs:

- “Een spin heeft 8 schoenen.”
- “Wat is de voorkant van een worm?”
- “Hey pissebedje, zit je er nog?”
- “Kijk hoe vies mijn handen zijn!”
- “Ik mag van moeder onder de modder thuiskomen.”

Kinderen en natuur vormen een perfecte combinatie. Buiten leren kinderen op een speelse manier over planten, dieren en duurzaamheid. En als bonus: buiten zijn en leren over de natuur prikkelt de zintuigen, de motorische en sociale vaardigheden en kan helpen bij stressvermindering. Hoe vaker ze in de natuur zijn, hoe groter hun respect en betrokkenheid bij de wereld om hen heen. De natuur als ontdekkingsstocht en leeromgeving tegelijk!

“Een museum is iets heel anders dan een bouwplaats, dat vraagt wel wat van alle partijen”

Monumentaal pand wordt toekomstbestendig

Verduurzaming museum

2024 was het jaar van de verduurzamingswerkzaamheden. Die begonnen in 2023 en hadden medio 2024 afgerond moeten zijn, maar gaan toch nog door tot ver in 2025. Inmiddels is het grootste deel in het hoofdgebouw klaar. Het voorlopige resultaat: een fris klimaat dat per ruimte instelbaar is. En daar is hard aan gewerkt. Er is door het museum alles op alles gezet om ervoor te zorgen dat er voor bezoekers zo weinig mogelijk overlast was van geluid, stof of gesloten zalen, maar impact was onvermijdelijk.

De museummedewerkers kregen er veel meer van mee. Regelmatig troffen ze werkmensen onverwacht aan op hun kantoor of in de zaal, met allerlei gereedschap. De wereld boven de systeemplafonds werd blootgelegd, de schoonmaakploegen draaiden op volle toeren en termen als LBK's (luchtbehandelingskasten) rollen tegenwoordig net zo makkelijk over de tafel als taxidermie en myxomyceten. Een schets van het hoe, wat, waar en waarom met Janneke Bos, manager Bedrijfsvoering.

Verbouwen in een museum, dat is nogal een complexe onderneming...

Janneke: “De echte voorbereidingen voor de verduurzamingsoperatie startten al jaren geleden, want de gemeente is verplicht haar panden te verduurzamen. Samen met de gemeente, die opdrachtgever is, werd een programma van eisen opgesteld. Het is een complexe onderneming: een museum is iets heel anders dan een bouwplaats, en dat vraagt aanpassingen van alle partijen.

Het gebouw is ook nog een Rijksmonument. Tijdens de hele operatie moet het museum open kunnen blijven en er staan veel kwetsbare en waardevolle objecten binnen de museummuren. Daarom was er ook wekelijks overleg, en indien nodig vaker.”

“We hadden al de nodige zonnepanelen op het dak, maar de bedoeling is dat we nog energiezuiniger gaan werken. Bovendien zorgen de maatregelen voor betere luchtverversing, om een gezond, prettig klimaat voor bezoekers en medewerkers te kunnen garanderen.”

De werkzaamheden waren omvangrijk: er kwamen vier grote luchtbehandelingskasten (de eerder genoemde LBK's) waardoor de temperatuur in verschillende ruimtes apart ingesteld kan worden door middel van airco units. Dat maakt het beheersen van de temperatuur in het merendeel van het gebouw mogelijk, ook in de kantoren en verhuurlocaties - en de tijdelijke mobiele airco's konden eindelijk weg uit de tentoonstellingszalen. Ook werden er isolerende maatregelen genomen, zoals het plaatsen van voorzetramen. Verder werd alle verlichting waar dat nog niet al was gebeurd vervangen door ledverlichting.

“Hulde voor de schoonmaakploeg, die hebben heel wat bouwstof weggewerkt”

Net als bij een gewone particuliere verbouwing konden de werkzaamheden niet onopgemerkt verlopen. Ook bleven ze helaas niet schadevrij. Er zijn een paar flinke gevallen geweest. De schades worden in samenwerking met de gemeente hersteld, maar het heeft wel gevolgen gehad voor alle afdelingen. Janneke: “De ernstigste ‘overlastgevende’ werkzaamheden (boren, blokkeren

van doorgangen, geluid) werden zoveel mogelijk voor tieners en op maandagen gepland, om de overlast voor bezoekers tot een minimum te beperken. Helemaal te vermijden was het niet, maar het is grotendeels gelukt om het zware werk buiten het zicht van bezoekers te houden, ook deels door tijdelijke wanden te plaatsen. Een groot compliment voor de schoonmaakkploegen, die dagelijks voor de bezoekers binnenkwamen nog grondig de witte voetstappen en hoopjes bouwstof wegwerkten!.”

“Kijkend naar de omvang van de werkzaamheden en het soms onvoorspelbare verloop hebben we relatief weinig klachten van bezoekers gekregen. Wel de nodige vragen, en bezoekers kregen een paar keer gratis koffie aangeboden omdat een zaal onverwachts dicht moest of vanwege de herrie. Met intensieve communicatie op socials, de website en uiteraard via onze eigen medewerkers van Gastservice lukte het om bezoekers voor te bereiden en duidelijk te maken dat ze van tevoren moesten checken of hun favoriete zaal wel open was.”

“Toch laten de bezoekcijfers helaas wel een significante daling zien vanaf het moment dat de verbouwing in de publieke zalen startte. Daarnaast hebben de werkzaamheden ook impact gehad op het gebruik en de verhuur van zalen. Op sommige momenten konden zalen niet verhuurd worden of kon een cursus niet doorgaan vanwege verwachte geluidsoverlast, of omdat er mensen aan het werk waren. Dat was niet alleen vervelend voor de huurders, maar betekende ook inkomstenderving voor het museum.”

“De dienstverlening aan scholen kon voor het grootste deel door blijven lopen (schoolbezoeken, uitleen). Omdat op een bepaald moment het educatiedepot niet toegankelijk was, konden er een aantal weken geen opgezette dieren uitgeleend worden aan scholen. Dat was erg lastig, en het heeft het nodige gevraagd van diverse afdelingen om onze dienstverlening toch zo goed mogelijk in te vullen en onze afspraken na te komen.”

En het resultaat?

“We zijn er nog niet, het is nog niet helemaal zoals we het zouden willen- maar in het hoofdgebouw voelen we de frisse lucht en is het mogelijk om zalen apart van elkaar in te stellen. “We kijken uit naar het

afronden van het project zodat de rust terugkeert achter de schermen en we weer over kunnen gaan naar business as usual, maar dan in een pand met een klimaat dat aangenamer is voor bezoekers en personeel en minder belastend voor de planeet.”

In 2025 is het koetshuis (met onder andere de Museumwinkel, *Potvis* en de tentoonstelling *IJstijd*) aan de beurt. Ook hier doen we er alles aan om eventuele overlast voor bezoekers tot een minimum te beperken. Meer weten over de geschiedenis van ons gebouw? Dat vind je [hier](#).

Natuurmuseum Brabant zit in een prachtig monumentaal pand, een villa gebouwd voor de Tilburgse lakenfabrikant Guillaume Pollet in 1880. Het is onderdeel van een serie stadsvilla's gebouwd voor de familie, je ziet dezelfde stijl bij de burens. Na een latere uitbreiding in 1904 kwam er een ambachts- en industrijschool in. Tot vandaag de dag krijgen we voormalige leerlingen op bezoek.

Natuurmuseum Brabant is sinds 1985 de hoofdgebruiker. We genieten er dagelijks van en het gebouw wordt intensief gebruikt: ruim 100.000 bezoekers per jaar, elf tentoonstellingszalen en allerlei activiteiten maken we optimaal gebruik van alle mogelijkheden. Het hoofdgebouw is een Rijksmonument.

Museumwinkel

De Museumwinkel is een belangrijk onderdeel van een geslaagd museumbezoek; als herinnering aan een fijne dag en om de natuurbeleving thuis voort te zetten wordt vaak aan het einde van het bezoek een leuk cadeau gekocht: educatieve spellen, nestkasten, (eco-)knuffels... hier dwaal je voor je plezier.

Nieuw in de Museumwinkel dit jaar was de eerste eigen productlijn van het museum: de *Leve het leven*-artikelen. Daarnaast waren er speciale cadeaupakketten in de feestmaanden, en aantrekkelijke cadeautickets voor een dagje Natuurmuseum Brabant. De tickets waren een groot succes; de eerste oplage was binnen twee maanden uitverkocht.

Museumwinkel ook online!

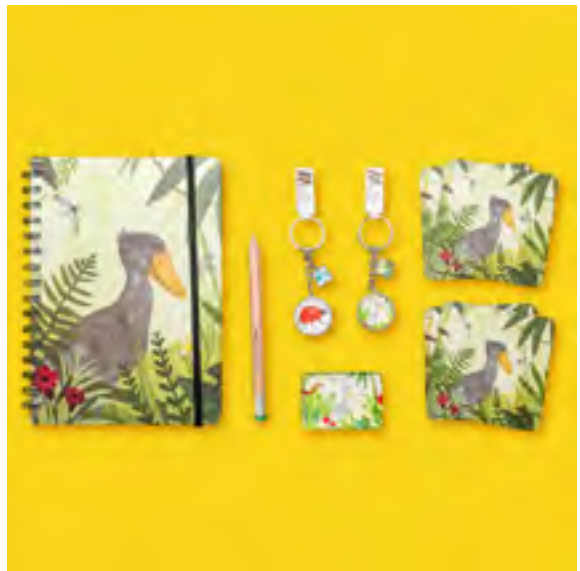
In september werd het eigen assortiment van het museum ook toegevoegd aan de Dutch Museum Giftshop. Het gaat om aanbod dat exclusief verkrijgbaar is in Natuurmuseum Brabant: artikelen met de *Leve het leven*-vormgeving van Djenné Fila (onderzetters, sleutelhanger, in speciale pakketten) en onze onverminderd populaire poepstickers.

Museumcafé

"Wij doen de oran-oetang een plezier, daarom vind je alleen vegetarische opties hier."

Deze zin verwijst naar *Leve het leven* en komt uit het contract met de natuur, waarin bezoekers opties kunnen vinden om te zorgen dat de biodiversiteit op aarde kan blijven bestaan. Een van de opties is geen/minder vlees eten.

De kaart in het Museumcafé werd vanaf de zomer volledig vegetarisch, en daarmee werd het bestaande aanbod vegetarische producten aanzienlijk uitgebreid. Populair waren de broodjes eiersalade en de oesterzwamkroket.

Zaalverhuur in het museum steeds populairder

De bijzondere omgeving, museale setting en de centrale ligging tussen het centrum en het centraal station maken Natuurmuseum Brabant tot een ideale vergaderlocatie. In 2024 steeg het aantal verhuurmomenten aanzienlijk. Regelmatig waren alle zalen volgeboekt en de vaste kern met terugkerende huurders groeit.

Sinds enkele jaren verhuurt het museum ook verschillende vergader- en workshopruimtes: de Libellenzaal, Comedy Wildlife-zaal, Distelzaal, het Glazen Lab, IJsvogelzaal en de Theaterzaal. Elk met een eigen sfeer, verschillende capaciteit, maar allemaal met allerlei (audiovisuele) voorzieningen en mogelijkheden tot catering. Ook maken bezoekers/huurders vaak van de gelegenheid gebruik om hun zaalhuur te combineren met een rondje door de zalen of een rondleiding.

“We hebben goed gebruik kunnen maken van de beide zalen – fijn dat de koffie en thee al klaar stond.”

“Het was enorm goed geregeld en de lunch was erg lekker!”

“We vonden de dagen goed verlopen en komen graag terug. Altijd goed geregeld.”

Gulle kevers gezocht

Het museum bruist van ambities en de ideeën. Bijzondere tentoonstellingen, uitbreiding van natuurclubs Natuur om de Hoek, nieuwe routes voor de wandelapp Vossenstreken. En dat wil het museum graag verder voortzetten en/of uitbouwen. In 2024 werd daarom ook verder gewerkt aan Development en implementatie van het CRM-systeem.

Daarnaast ontwikkelt het museum mogelijkheden om (bedrijfs) partners, sponsors, begunstigers en donateurs te werven. Mensen die net als het museum bij willen dragen aan het behoud van een leefbare natuur die in balans is. Het museum doet dat door vol in te zetten op educatie, kennis, onderzoek en een aantrekkelijk museum, zodat we nieuwe generaties natuurliefhebbers en -beschermers op kunnen voeden.

Het museum zette ook in 2024 de middelen van de fondsenwervingscampagne 'Gulle kevers' (*Chrysolina benificialis*) in, waarin een gouden kever de hoofdrol speelt in flyers en op een poster. Hierin wordt het werk van het museum gekoppeld aan begunstiger-zijn. Ook op de site worden mensen geïnformeerd over de mogelijkheden om het museum te steunen: door middel van donaties voor collectieaankopen, sponsoring van een tentoonstelling, legaten of een fonds op naam. In 2024 werden twee enquêtes ontwikkeld en uitgezet, om te peilen hoe ons publiek staat tegenover schenken aan goede doelen in het algemeen, en aan het museum in het bijzonder. In 2025 worden de eerste resultaten geanalyseerd en ingezet in de verdere uitrol van de developmentstrategie.

Tenslotte publiceerde Natuurmuseum Brabant ook in 2024 weer een artikel in de filantropische gids *De Dikke Blauwe*.

Raad van Toezicht

Het doet me altijd deugd als in een gesprek Natuurmuseum Brabant ter sprake komt en gesprekspartners vaak spontaan melden dat het zo'n leuk museum is. Veelal zijn dit leeftijdgenoten in dezelfde levensfase als ikzelf: opa en/of oma die met de kleinkinderen recent een bezoek hebben gebracht en hebben genoten. Soms ook mensen van verder weg in Brabant of buiten Brabant die het museum hebben weten te vinden en natuurlijk Tilburgse oudere jongeren die tijdens hun basisschoolperiode een uitje naar het museum hebben gehad. Altijd enthousiaste reacties, of het nu over *Kikker is hier!* gaat voor de allerkleinsten of de *OO - zone*, die er al zo'n 15 jaar is. Ook de nieuwste exposities *Leve het leven* en *Zoek het zelf uit!* blijken populair en vooral ook aan te slaan bij kinderen uit groep vijf of hoger.

Als Raad van Toezicht zijn we daarom trots om toezicht te mogen houden binnen de Stichting die het museum exploiteert. De woelige Corona-periode ligt alweer even achter ons, het bezoekersaantal heeft zich fors doorontwikkeld conform de trend voor Corona. Het museum is op veel plaatsen vernieuwd en verfraaid. De eigenaar van het pand (Gemeente Tilburg) voert voorts allerlei werkzaamheden uit om het gebouw te verduurzamen. Plannen voor nieuwe tentoonstellingen zijn alweer in voorbereiding.

Eind 2024 heeft een drietal leden van de Raad van Toezicht afscheid genomen: Marcel Zeelenberg, Rimke van de Laarschot en Rob Wolters. We zijn een aantal jaren intensief met elkaar opgetrokken en danken hen voor hun inzet en tijd, die ze als enkele van de vele vrijwilligers aan het museum geschonken hebben. Gelukkig hebben we in vervanging kunnen voorzien door de benoeming van Annelore Scholten, Jonathan Verschuuren en Thomas van Wees. Fijn dat zij de komende jaren zich willen inzetten voor ons mooie museum. Zelf bereik ik eind 2025 de maximale termijn van acht toezichtsjaren en zal mijn voorzitterschap moeten beëindigen. Een laatste bijdrage derhalve aan het Jaarverslag, maar niet het einde van mijn bezoeken aan het museum. Daar zijn de kleinkinderen te enthousiast voor.

Loeks van der Veen

Voorzitter - Raad van Toezicht

**90% van de
collectie
staat achter
de schermen**

Collectie en wetenschap

Coördinator Collectie en Wetenschap Nadine Mueller begon dertien jaar geleden in de *00-zone* als vrijwilliger Gastservice, na haar studies Master Animal Sciences in Wageningen en Hbo Diermanagement, Welzijn & Gedrag. De publieksofvang en workshops Oertijdlab vond ze leuk, maar de collectie nog veel leuker. Een jaar later viel alles samen: het pensioen van het toenmalige collectie-expert en -verantwoordelijke, Marie-Cécile van de Wiel, kwam in beeld, en er startte een gloednieuwe en unieke opleiding Collectiebeheer in Amsterdam. Nadine aarzelde niet: drie jaar lang treinde ze heen en weer tussen Tilburg en Amsterdam, en deed ondertussen veel ervaring op bij de conservatoren. Ze heeft haar plek volledig gevonden: "Er is niets mooier dan dieren van heel dichtbij te kunnen bekijken, zonder ze te storen."

"Heel precies, netjes en nauwkeurig: ik pas precies bij mijn vak. Slordig zijn kan niet. En de opleiding collectiebeheer sloot naadloos aan bij mijn vaardigheden. Ik heb er alles geleerd wat er komt kijken bij behoud en beheer van collecties (achter de schermen): temperatuur, luchtvochtigheid, ongedierte, maar ook hoe je alles moet documenteren, en hoe je je objecten

kunt terugvinden. Hands on, in de praktijk, want de opleiding moest gecombineerd worden met een praktijkplek om de kennis toe te passen. En waar kon dat nou beter dan in Natuurmuseum Brabant!"

"De schoonheid, kleur, vorm... natuur en beesten: fantastisch!"

Vanaf 2016 nam ze de sleutels van de depots over van "MC." "Een fantastische collectie, en heel netjes gedocumenteerd. En vooral: 26 vrijwillige conservatoren met veel kennis: over kevers, spinnen, mossen, gesteenten, mineralen, fossielen, vogels, insecten, paddenstoelen, mossen en schelpen."

Terugkijkend op het afgelopen jaar, wat waren voor jou belangrijke ontwikkelingen?

"Vanaf 2020 werden drie nieuwe depots gerealiseerd, waarmee het totale aantal op vijf kwam. Dat is nu afgerond; hiermee is de verdeling van de collecties beter geregeld. Voorheen waren er twee depots voor alle collecties, nu zitten de gesteenten, mineralen en het herbarium in één depot, is er een depot met alle fossielen en schelpen en een depot met educatief materiaal, zodat die beter toegankelijk zijn voor educatieve toepassingen. Hiermee worden tegelijkertijd de risico's voor de objecten beperkt."

Waar ben je trots op?

"Op de professionalisering van de collectie. Kan wel stellen dat dit de afgelopen jaren explosief is gegroeid. Die professionalisering zie je bijvoorbeeld bij de verbouwing van de depots, en de verbetering van de registratie."

Vertel...

"Voorheen werkte het museum met Adlib, maar dat is meer gericht op kunstcollecties. We wilden een passend systeem om onze specifieke objecten te registreren. En niet alleen maar vastgelegd, maar ook zodanig gedocumenteerd dat de informatie ook op een efficiënte manier ontsloten kon worden voor andere registratiesystemen."

Nadine ging op zoek bij andere natuurmusea, en vond in Rotterdam tenslotte een systeem dat door een conservator zelf was ontwikkeld; "een op FileMaker gebaseerde database, met veel interne linkjes, maar het werkte goed."

Met behulp van een subsidie van NLBIF, het landelijke node van GBIF, de Global Biodiversity Information Facility, kon voor een jaar een junior registrator worden aangenomen en kon de nieuwe database in gebruik worden genomen. Hier werden oude databases overgezet, vertaald en opgeschoond en toegankelijk gemaakt voor de wereldwijde wetenschappelijke database: GBIF. "Daarmee werd de basis van onze collectie vastgelegd. We werken er nog steeds aan: alles wordt nagelopen."

Maar er gebeurde nog meer, het afgelopen jaar, begreep ik.

"Wat alvast gemeld kan worden: we zijn, met hulp van een NLBIF-subsidie, gestart met het digitaliseren van allerlei wetenschappelijke waarnemingen in de Kaaistoep. Zo willen we informatie van verschillende onderzoekers, die verspreid staat over heel veel computers en opschrijfboekjes, in één systeem krijgen. Wordt vervolgd in 2025!"

Kwetsbaar

Je ziet het als bezoeker niet, maar zo'n collectie staat er niet zomaar. Er zijn de nodige bedreigingen: vraat bijvoorbeeld. Of motten, tapijtkevers: Nadines grootste angst. "Dat betekent einde collectie, als die je depot invliegen en je er niet op tijd bij bent." Daarom gaat alles wat er binnenkomt eerst in de vriezer.

Andere bedreigingen? Nadines gezicht spreekt boekdelen. "Schades, gewoon door objecten te vervoeren. Ik heb een lijst gemaakt met tien factoren waardoor schade kan ontstaan in de collectie. Die zag ik deze week nog op het prikbord bij de Technische Dienst hangen: er wordt heel voorzichtig gewerkt en overal op gelet. Ook zijn er strikte regels voor de toegang tot het depot, daar let ik ook heel goed op. De collectie moet via de tentoonstellingen toegankelijk zijn voor het publiek, maar het is tegelijkertijd ook de bedoeling dat diezelfde collectie over 100 jaar nog steeds te zien is. Belangrijk dus dat het allemaal goed beschermd wordt."

Wat staat er nog meer op die lijst?

"Temperatuur, luchtvochtigheid- bedenk maar wat er gebeurt als objecten gaan krimpen en weer uitzetten. Licht natuurlijk: UV, door de verkleuringen. Fysische krachten: vallen, stoten. Verontreiniging, zoals bijvoorbeeld bouwstof, gassen. Brand uiteraard. Water. En die beestjes dus; ook muizen, schimmel, kevertjes. Ze kunnen naar binnen vliegen, of als eitje onder de schoenen van een bezoeker meekomen." Kijkt moeilijk: "Ik moet er niet aan denken." Daar zijn de collega's mee bekend: dankzij Nadine heeft niemand meer een aangebroken zakje snoep in een bureaula, maar in een afgesloten pot op het bureau. Nadine lacht: "Ik maak niks dood. Ja, misschien een tapijtkever. Maar ik zet elk vliegend beestje dat ik hier in het museum zie, netjes weer buiten."

**"Ik maak niks dood.
Ja, misschien een
tapijtkever"**

Je eigen lievelingsobject?

"Oef!..." (het blijft even stil). "Als ik iets moet noemen, dan de bijzondere stukken uit onze collectie; het type materiaal. De *Balaenella brachyrhynchus*, enkele insecten en trilobieten. En de Apenarend uiteraard, daar kom je niet snel meer aan, heel bijzonder."

Staat er nog iets op je verlanglijst?

"Een paar mooie skeletten, zoals dat van een Brabantse bever, en een grote hond!"

Triceratops

Zo'n 67 miljoen jaar geleden stapte hij nog rond in de moerassen van Wyoming (VS), van 27 juni t/m 6 augustus was hij te bewonderen in de LocHal: een echte triceratops. De triceratops stond te pronken dankzij een geslaagde samenwerking van Naturalis, Bibliotheek de LocHal en Natuurmuseum Brabant.

Met drie enorme hoorns, een opvallend nekschild, een gewicht van 5.500 kilo en een lengte van bijna 10 meter was deze plantenetende reus een indrukwekkende verschijning. Naturalis vond hem en vier van zijn soortgenoten zo'n 10 jaar geleden in Wyoming en bracht de kudde naar Nederland. Onderzoekers en preparateurs legden samen met paleontologiestudenten en een team vrijwilligers ruim 1.200 botten en botfragmenten bloot. Onderzoek wees uit dat het ging om een unieke vondst: een kudde!

In de zomermaanden waren de vijf op reis; los van elkaar waren ze te bewonderen in de bibliotheken van Delft, Haarlem, Leeuwarden, Maastricht – en Tilburg! Het museum werkte hiervoor nauw samen met de LocHal en ontwikkelde samen een programma met een mini-tentoonstelling in het museum en de workshop *Triceratops van nu* (8 juli tot en met 19 augustus). Daarnaast verzorgde het museum de complete vormgeving van alle promotiemiddelen (programmaflyer, informatie- vouwfolder met allerlei dinoweetjes en boekentips, boekenleggers en de poster. En, niet te vergeten: het etiket van het special voor de gelegenheid gebrouwen dinobier *Tricerahop*).

0.1 Muziek

DE KUDDE

3 klimaatfilms: Pop Up Cinema x Natuurmuseum Brabant

Groene verhalen op het witte doek

Met het filmprogramma *Filosofische echo's*, een drieluik, zoomden Pop Up Cinema en Natuurmuseum Brabant in november en december 2024 in op vraagstukken over het klimaat door een filosofische bril. Daarvoor werden drie internationale films/ documentaires geprogrammeerd met een klimaat- of natuurthema: de natuur als rechtspersoon en de manier waarop inheemse volken tegen de natuur aankijken (*I am the river, the river is me*) een -e grenzen van- klimaatactivisme (*How to blow up a pipeline* en *Woman at war*). Het trok een voornamelijk nieuw en jonger publiek.

Door klimaatverandering leven we in onzekere tijden. Moeten we wel of geen vlees eten? Meer groen planten? En als wij al alles goed proberen te doen, maakt het dan überhaupt impact? Deze vragen inspireerden filosofe en journaliste Mabel Zwaan bij de ontwikkeling van het filmdrieluik *Filosofische Echo's*. Ze selecteerde drie passende films en benaderde het museum voor een samenwerking, waarna drie filmavonden werden georganiseerd. Elke filmvertoning werd ingeleid door een Tilburgse filosoof (Mabel Zwaan zelf, Lotte Spreeuwenberg en Hannah van den Bosch). Deze Tilburgse denkers introduceerden de films en lieten ons zo een nieuwe blik op klimaatverandering werpen.

Ruim honderd mensen bezochten de films, met goede en bevlogen gesprekken na afloop. Voor herhaling vatbaar!

Een shot uit *How to blow up a pipeline*, één van de vertoonde films in het najaar van 2024.

Zoek het zelf uit!

**Wetenschapstentoonstelling voor
nieuwsgierigen vanaf 10 jaar!**

Bestuiversweken

Van 15 april t/m 26 mei 2024 organiseerde het museum de Bestuiversweken, een publiekscampagne met activiteiten om de aandacht te vestigen op het belang van de bestuivers en biodiversiteit: 80% van onze eetbare gewassen en bijna 90% van onze wilde planten worden bestoven door bijen en andere insecten.

In de *Bestuiversweken* werden de Nationale Bijentelling, de meivakantie en de Week van de biodiversiteit gecombineerd. De insteek was bewustwording en aanzetten tot gedragsverandering en actie: bijvoorbeeld meedoen aan de bijentelling, overstappen op onbespoten voedsel of tuinieren zonder bestrijdingsmiddelen.

De *Bestuiversweken* begonnen met citizen science: de Nationale Bijentelling, die in 2024 tien dagen duurde. In het museum waren speciale telformulieren te krijgen. Daarnaast konden bezoekers onder andere een *Bestuiverstocht* maken in het museum en zo het belang van bestuivers ontdekken.

In de meivakantie konden ze op meerdere tijdstippen zaadbommetjes maken, om mee te helpen aan een bloemen-explosie in de eigen buurt of achtertuin. Ook was er de mogelijkheid om (gratis) speciale workshops *Kijken met je potlood* te volgen. Met de museumdocent gingen ze mee naar buiten, met potlood en papier vastleggen wat je ziet- onderzoeken zoals natuuronderzoekers en kunstenaars dat ook doen.

In de theaterzaal was de documentaire *My Garden of a Thousand Bees* te zien: een fascinerende inkijk in de wereld van bijen, allemaal vastgelegd in de achtertuin van natuurfilmregisseur Martin Dohrn. Tenslotte werkten enkele conservatoren op twee dagen een aantal uur op zaal, met hun objecten en microscopen, om te laten zien wat er allemaal komt kijken bij het opbouwen en onderhouden van een collectie.

Weekend van de Wetenschap: Laat het zweven!

Het eerste weekend van oktober was een drukbezocht weekend vol wetenschap in de Spoorzone van Tilburg. Niet zomaar wetenschap: hét wetenschapsfestival voor 8-14-jarigen, met de Spoorzone als hotspot. Er waren allerlei activiteiten om zelf uit te proberen en te ontdekken waarom wetenschap, techniek en natuur zo leuk zijn. Meer dan drieduizend bezoekers maakten van de gelegenheid gebruik.

Natuurmuseum Brabant werkte voor het weekend samen met Ontdekstation, de Bibliotheek LocHal, MindLabs, Tilburg University Junior, Textielmuseum en het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis. Het museum was in 2024 penvoerder en nam de coördinatie en promotie op zich voor de organisatie van het weekend. Daarnaast regelde het museum de subsidie en de verantwoording.

Tijdens het Weekend van de Wetenschap organiseerde het museum de doorlopende activiteit *Laat het zweven*, waarbij bezoekers konden uitproberen hoe dat zweven werkt. Net als in de natuur, waar veel voorbeelden zijn: een zeemeew kan heel lang zweven op warme lucht, een vliegende eekhoorn zweeft naar de volgende boom en een esdoorn maakt zwevende helikoptertjes. Ook mensen maken dingen die zweven: frisbees, zweefvliegtuigen en drones. Meer dan vierhonderd bezoekers bezochten de activiteit, die plaatsvond in de LocHal.

Wandelapp Vossenstreken

Vossenstreken is een gratis wandelapp voor families op 24 locaties van Brabants Landschap, Kempens Landschap (België), in Natuurmuseum Brabant en in de gemeente Tilburg. De app wordt door het museum actief gepromoot en is onverminderd populair: het aantal downloads sinds de eerste route gaat richting de 50.000.

De populairste routes zijn twee routes met veel historie en vogels: Kasteel Heeswijk (prachtig kasteel met veel heroïsche verhalen, omgeven door water) en Beleven (een fraai ven en een walhalla voor vogelaars).

In 2024 werd gewerkt aan uitbreiding van het aantal routes, de lancering hiervan staat gepland voor 2025.

Van Groene Schoolpleinen tot eentrofee voor Groene Strijders:

NDE-hub voor natuur- en duurzaamheidseducatie

Groene schoolpleinen, afval scheiden, klimaatadaptatie in de stad, verbinden van natuur met cultuur, techniek, taal en rekenen: de mogelijkheden met natuureducatie voor basisscholen in Tilburg zijn eindeloos, maar niet altijd bekend. Natuurmuseum Brabant opende daarom in 2023 de NDE-hub, en verbindt zo de vraag vanuit het onderwijs met aanbieders van binnen- en buitenschoolse programma's op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid.

Medewerkers Tineke Vermeer en Peter van Drunen bieden (op maat gemaakt) advies en ondersteuning, onder andere op het gebied van professionalisering van leerkrachten en pedagogisch medewerkers, Groene Schoolpleinen en brede talentontwikkeling van kinderen. Centraal staat de vraag: *"Wat wil je bereiken en hoe kan de NDE-hub daarbij ondersteunen?"* De begeleiding sluit aan bij de specifieke behoeften van elke school of organisatie, met oog voor de unieke context. Hoe realiseer je bijvoorbeeld een groen schoolplein? Hoe verweef je natuur- en duurzaamheidseducatie met de rest van het schoolprogramma? Hoe stimuleer je de brede talentontwikkeling bij kinderen?

Daarnaast fungeert de hub als kenniscentrum en informatiepunt voor iedereen met vragen over natuur- en duurzaamheidseducatie. De hub is gevestigd in het museum en is daar ook te bezoeken.

Al binnen een jaar heeft de NDE-hub zich stevig gemanifesteerd in het groene netwerk van Tilburg en omgeving. Een terugblik met Tineke en Peter over het succes van de groene schoolpleinen, Groene Strijders en de goede samenwerking met de gemeente.

In rap tempo werd de NDE-hub onmisbaar in het groene netwerk van Tilburg. Scholen, en ook pabo's, weten de hub steeds vaker te vinden. Peter: "Leerkrachten willen echt wel aan de slag met groen en natuur, maar weten soms niet waar ze moeten beginnen, of ze kennen de weg binnen het aanbod niet. De hub brengt ze met elkaar in contact, en is de spil tussen scholen en aanbieders."

Peters aanpak is praktisch en effectief: hij luistert naar de vraag van scholen en koppelt die aan de aanbieders van natuur- en duurzaamheidseducatie. "Afgelopen jaar ondersteunden we bijvoorbeeld de talentdagen

van basisschool Pendula, waarvoor onder andere Natuurmuseum Brabant en Ontdekstation themadagen invullen. Op een andere dag breng ik scholen in contact met Groeituin013. Het is echt heel tof om te zien wat er allemaal gebeurt."

Ondertussen geeft hij ook regelmatig gastlessen en workshops, ook bij de pedagogische academie voor het basisonderwijs (pabo). Bij Fontys Pedagogiek is hij actief als 'klankbord' of 'externe specialist' voor de studenten, en maakt hij samen met Tineke deel uit van het GDO, (Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling), een landelijk netwerk van lokale organisaties op het gebied van educatie en participatie voor een duurzame samenleving. "Ik zoek in het netwerk de samenwerking op met andere NDE-centra en neem actief deel aan de webinars, discussies en werkgroepen binnen het netwerk."

Afgelopen jaar zette hij in Tilburg met 19 enthousiaste docenten en leerkrachten de werkgroep 'Groene Strijders' op: een groep van leerkrachten met een groen hart, die een persoonlijke drive hebben om met hun klassen vaker en structureel 'de beweging naar buiten' te maken. "Dus meer buitenlessen, meer gebruik maken van de (groene) schoolpleinen als leeromgeving en regelmatig aan de slag met natuur- en duurzaamheidseducatie. Er is zelfs al een Groene Strijders-wisselbokaal uitgereikt!"

"Meer gebruik van Groene Schoolpleinen- dan zitten we in Tilburg wel goed!"

Collega Tineke glundert. Ze maakt zich al jaren sterk voor de groene schoolpleinen in Tilburg. En deed dat voortvarend: vrijwel alle basisscholen hebben al een groen plein. Daarmee is Tilburg landelijk koploper. Tineke: "En dat sinds 2014. Toen had alleen de Vrije School en Den Bijstere een groen schoolplein. Nu zijn er 61, dat zijn op 2 na alle scholen."

NDE-hub
natuur
museum
brabant

Ook in het voortgezet onderwijs en het mbo is ze begonnen met vergroeningsprocessen. Tineke is er blij mee: "Het zijn koelere plekken. Superbelangrijk, als je kijkt naar de klimaatbestendigheid die de gemeente Tilburg nastreeft. En het onderwijs is belangrijk bij de vergroening van de stad. We hopen jongeren zo bewust te maken van de natuur in de stad en koele, groene ontmoetingsplekken voor en met hen in te richten."

Linking pin

Peter en Tineke worden inmiddels uitgenodigd als sparringpartner en 'linking pin' tussen beleid en praktijk, onder andere door verschillende afdelingen van de gemeente Tilburg. Die samenwerking is goed, ze weten elkaar prima te vinden. Tineke: "We worden betrokken bij de activiteiten die de gemeente ontwikkelt. Ze somt op: "Over vergroening bijvoorbeeld, het belang van spelen en groene speelplekken, het ontwikkelen van een partnerrol voor het onderwijs door de kinderboerderijen, het ondersteunen van bestaande groene aanbieders versus nieuw aanbod genereren, zwerfafvalprojecten en Tilburg Schoon, de week van de circulariteit, de week van de duurzaamheid of over Landschap Pauwels... En dan nog Stadsbos013 en gebiedsontwikkelingen in de stad, zoals het Kenniskwartier en het Museumkwartier."

Bijlagen

Bedrijfsvoering

Financiën

Als BIS-instelling van de gemeente Tilburg worden er telkens voor een periode van vier jaar afspraken gemaakt over de basissubsidie. In 2024 eindigde de huidige subsidieperiode. Het subsidieverzoek voor de Cultuurplanperiode 2025-2028 'Cultuur maakt ons' is aangevraagd en toegekend. Natuurmuseum Brabant stelt de goede banden met zijn hoofdsubsidient, de gemeente Tilburg, bijzonder op prijs.

Ook is een bijdrage ontvangen uit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) voor de LEA-periode 2023-2026, ten behoeve van het verzorgen van natuur- en duurzaamheidseducatie en de NDE-hub activiteiten van het museum. Het aangevraagde jaarlijkse bedrag is toegekend voor de periode van vier jaar.

Het museum is ook dankbaar voor de jaarlijkse natuureducatiesubsidies die ontvangen worden van enkele aan Tilburg grenzende gemeenten. Dit maakt het voor scholen, BSO's en andere organisaties binnen die gemeenten mogelijk om gebruik te maken van de Natuurmuseum Brabant-pas en van onze educatieve activiteiten, uitleen en dergelijke. In 2024 is een dergelijke subsidie ontvangen van de gemeenten Gilze en Rijen, Goirle, Baarle-Nassau, Alphen-Chaam en Waalwijk.

Natuurmuseum Brabant heeft subsidie aangevraagd voor het kunnen aanhouden van een aantal medewerkers. Die subsidie is in 2024 eenmalig verstrekt, waardoor de betreffende collega's een verlenging hebben ontvangen op hun contract.

Om grote projecten te realiseren, blijft het museum afhankelijk van additionele gelden via fondsen, projectsubsidies, schenkingen en sponsors. Meer informatie over de financiën van het museum is terug te vinden in de Jaarrekening 2024.

Café, winkel en zaalverhuur

Het café, de Museumwinkel en de zaalverhuur (inclusief catering) zorgen voor een belangrijke bijdrage aan de eigen inkomsten van het museum.

Verduurzaming

In 2023 is de uitvoering gestart van het verduurzamen van het vastgoed in eigendom van de gemeente. Het museum is open gebleven tijdens de verduurzaming. De planning is helaas ver uitgelopen en de impact van de werkzaamheden is veel groter dan in eerste instantie verwacht. Meer informatie over de verduurzaming is terug te vinden op pagina 18 in dit jaarverslag.

Eindresultaat

Het jaar 2024 is door de impact van de verduurzamingswerkzaamheden met een negatief resultaat afgesloten. We zijn dankbaar dat ons eigen personeel zich weer ontzettend hard heeft ingezet het afgelopen jaar. Het aantal bezoekers is achtergebleven op de verwachting. Als de verduurzaming helemaal achter de rug is, verwachten we dat het aantal bezoekers weer zal aantrekken.

EXPLOITATIEREKENING OVER 2024

	Begroting 2024	Werkelijk 2024	Werkelijk 2023
Lasten			
Projectkosten	PM	147.646	1.613.092
Projectkosten	PM	147.646	1.613.092
Personeelskosten	1.768.164	1.543.646	1.106.199
Huisvestingskosten	681.180	679.304	664.327
Organisatiekosten	397.425	388.622	374.231
Afschrijvingen	10.600	4.689	5.552
Tentoonstellingen/activiteiten	84.100	70.824	67.578
	2.940.869	2.834.731	3.830.979
Baten			
Projectinkomsten	PM	147.646	1.322.540
Projectinkomsten		147.646	1.322.540
Saldo projectkosten:			
Entreegelden	828.450	650.746	674.219
Subsidies	1.540.409	1.542.728	1.230.508
Overige inkomsten	516.500	468.714	437.616
	2.885.359	2.809.834	3.664.883
Exploitatiesaldo	55.510-	24.897-	166.096-
Baten voorgaande jaren	-	-	11.120
	-	-	11.120
Resultaat:	55.510- (Tekort)	24.897- (Tekort)	154.976- (Tekort)

Het tekort is ten laste van de algemene reserve verwerkt.

Overzicht personeel
31-12-2024

	Medewerkers in loondienst	Diamant medewerkers	Oproep- krachten	Vrijwilligers		Totaal personeel	Totaal FTE
Directie	1					1	1
Bedrijfsvoering en secretariaat	3					3	2.25
Facilitaire Zaken	5	1		5		11	6.07
Gastservice	13		10	11		34	8.56
Presentatie en educatie	11		3	1		15	8.56
Collectie en Wetenschap	2			25		27	4.62
Marketing en communicatie	4			1		5	3.31
Totaal	39	1	13	43		96	34.37

**“Hulde voor de
schoonmaakploeg,
die hebben heel
wat bouwstof
weggewerkt”**

Janneke Bos in artikel verduurzaming
museum (pag. 18)

Tentoonstellingen

Nieuw in 2024

- Tijdelijke presentatie aanwinstenvitrine *Collectie De Kok* (april t/m november 2024)
Peter en Hettie de Kok schonken in 2021 81 opgezette vogels aan het museum, die ze gedurende 40 jaar verzamelden. Een aantal exemplaren is al tentoongesteld in de vaste presentatie *Leve het leven*.
- Tijdelijke presentatie *Van Potlood tot Pixel* (juni t/m oktober 2024)
Afstudeerwerk van studenten van de Master Scientific Illustration van de Hogeschool Zuyd en Universiteit Maastricht

Dit jaar met werk van:

- *Ruoning Qin* – over een nieuwe behandeling bij evenwichtsproblemen
- *Tamayo Okamura* – over naakte molratten
- *Sasha Hamilton* – over een nieuwe behandeling bij ruggemergletsel
- *Merlijn van Bijsterveld* – over organ-on-chip
- *Jesse Horne* – over Europese uilen
- *Hanna Haring* – over trekmiere
- *Lea Westermann* – over de verschillen tussen geslachten in medisch onderzoek en klinische praktijk
- *Yun-Jin Pai* – over Siamese tweelingen
- Tijdelijke fototentoonstelling *Comedy Wildlife Photography Awards 2024* (november 2024 t/m mei 2025)
Tentoonstelling van de foto's en video's van deelnemers en winnaars van de 2024-editie van de internationale competitie *Comedy Wildlife Photography Awards*. Een deel van de opbrengst van de verkoop van de foto's gaat naar The Whitley Fund for Nature.
- Tijdelijke presentatie aanwinstenvitrine *Collectie Baselmans* (december 2024 t/m heden)
Kees Baselmans verzamelde vijftig jaar lang stenen tijdens fietstochten in de Brabantse Kempen. In het gebied waar hij woonde (Reusel), leverde dat een bijzondere verzameling op, met versteend hout, fossielen uit de IJstijd, maar ook vondsten uit het Carboon en het Krijt.

- Een wisselzaal op de eerste verdieping
Deze grote wisselzaal maakt het mogelijk om tijdelijke tentoonstellingen te programmeren in een toegewijde ruimte. In de planning voor 2025 staat aangrenzend een kleine wisselzaal, die nog meer flexibiliteit biedt in de programmering van tentoonstellingen.

Overige tentoonstellingen

- *Potviszaal*
Tentoonstelling over zeezoogdieren. Pronkstuk is het 17 meter lange skelet van de potvis.
- *IJstijd!*
In deze tentoonstelling kruipt de bezoeker in de huid van de Neanderthaler en komt oog in oog te staan met modellen van IJstijddieren zoals de mammoet, grottenleeuw en wolharige neushoorn.
- *OO – zone*
Al jaren een groot succesnummer van het museum. Met een eigen onderzoekspas gaan bezoekers onderzoek doen, meegenomen door een personage.
- *Aanwinstenvitrine*
In de aanwinstenvitrine op de begane grond tonen we (delen van) recente aanwinsten en vertellen we iets over de schenkers. In 2024 was hier de verzameling vogels van Peter en Hettie de Kok te zien, en de verzameling stenen en fossielen van Kees Baselmans.
- *Van binnen naar buiten*
Presentatie over het werk van en de samenwerking tussen Brabants Landschap, Kempens Landschap en Natuurmuseum Brabant met aandacht voor de buitenlocaties en de wandelapp van het museum, Vossenstreken.
- Tentoonstelling *Mispoezen en Pechvogels – prepareren is een vak*
Ontmanteld in 2024
- *Jouw Brabant, mijn Brabant*
De zaal is een ode aan de veelzijdige schoonheid van de Brabantse natuur en de manieren waarop we die beleven. In de tentoonstelling staan herinneringen uit een Brabants verleden centraal, en die zijn met nieuwe technieken volop in de zaal verwerkt.
- Presentatie *Mammoetskelet*
Op de tweede verdieping van het museum is te zien hoe we, botje voor botje, het complete

skelet van de mammoet bij elkaar aan het sparen zijn.

- *Kikker is hier!*
Tentoonstelling voor de jongste bezoeker over Kikker, naar de boeken van Max Velthuijs.
- *BOS*
BOS (Beleef Ontdek Samen) is een belevenis die meeverandert met de seizoenen. Elke drie maanden verandert BOS in een ander landschap.
- *Zoek het zelf uit!*
Een presentatie over de waarde en het belang van (natuur)onderzoek met een heuse (science) snackmuur.
- *Leve het leven*
Een nieuw pronkstuk in Natuurmuseum Brabant over de schoonheid en de afname van biodiversiteit. Met de populaire soortenquiz en het contract met de natuur.

Educatie en activiteiten

Aanbod voor primair onderwijs

- *Kikker is hier!* – groep 1 t/m 2
Educatief programma voor leerlingen uit de onderbouw en voor peuterspeelzalen waarin allerlei sociaal-emotionele thema's aan bod komen, zoals bang zijn, vriendschap en verliefd zijn.
- *BOS* – groep 1 t/m 4
Leerlingen gaan aan de slag met speelse opdrachten in deze interactieve en zeer succesvolle zaal.
- *Leer je lijf* – groep 1 t/m 6
Educatieve doe-activiteit voor verschillende niveaus over je eigen lichaam (en dat van dieren).
- *Leven in de IJstijd* – groep 1 t/m 8
Activiteit voor alle groepen (aangepast per niveau) waarbij leerlingen zich verplaatsen in de wereld van de Neanderthaler.
- *Expeditie Ontdek* – groep 1 t/m 8
Aan de hand van opdrachtkaarten voor alle verschillende niveaus in bijna alle tentoonstellingen leren de leerlingen het museum en de natuur een beetje beter kennen.
- *Vincent's Brabant* – groep 5
Speciaal programma over de inspiratie van Vincent van Gogh. Sluit aan bij een leerlijn van Stads museum Tilburg.
- *Braakbalpluizen* – groep 5 t/m 8
Begeleide activiteit waarin leerlingen ontdekken welke dieren in de braakbal van de uil zitten.
- *OO - zone* – groep 5 t/m 8
Leerlingen maken kennis met onderzoeksvaardigheden door met een personage op onderzoek te gaan.
- *Veldwerk* – groep 5 t/m 8
Onder begeleiding van een enthousiaste en deskundige gids uit het museum trekken leerlingen de natuur van de Dongevallei in de Reeshof in. Daar onderzoeken ze het waterleven en de planten.
- *Natuur om de Hoek* – groep 3 t/m 7
Naschoolse of binnenschoolse natuurclub van 3 t/m 6 weken, waarin leerlingen de natuur in de eigen wijk gaan ontdekken.
- *Uitleen van leskisten en opgezette dieren*

Aanbod voor voortgezet onderwijs

- *Aarde 2180* – vmbo onderbouw, alle leerwegen
Leerlingen ontdekken de eigenschappen van verschillende insecten om te gebruiken in hun ontwerp voor de toekomst.
- *Onderzoeker vermist* – vmbo bovenbouw tl/ mavo
Leerlingen maken het onderzoek van de vermiste ontdekkingsreiziger en onderzoeker af. Dit doen ze door verbanden te leggen en codes te kraken.
- *Evolutie van Katnijn* – vmbo onderbouw, alle leerwegen (NIEUW IN 2024: aangepast voor Speciaal Onderwijs)
Leerlingen passen een fantasiedier aan door steeds nieuwe eigenschappen te kiezen die passen bij veranderingen in de leefomgeving. Maken ze de juiste keuzes om te overleven?
- *OO - zone*
Leerlingen maken kennis met onderzoeksvaardigheden door met een personage op onderzoek te gaan. Verschillende personages sluiten aan bij verschillende niveaus.
 - *Groene Ondernemer* – klas 2 en 3 havo/vwo
Met dit personage duiken leerlingen in de wereld van duurzaamheid en groene keuzes.
 - *De Onderzoeker* – alle klassen vmbo
Dit personage uit de OO - zone neemt leerlingen mee op onderzoek. Korte, praktische modules maken dit personage geschikt voor de doelgroep.
 - *Evolutielijn olifantachtigen* – klas 4 vwo en 5 havo
Een programma in de OO - zone voor de bovenbouw van havo en vwo over

de evolutie van de olifantachtigen.
Onderzoeksvaardigheden en
wetenschapswijsheid worden in dit
programma gestimuleerd.

- Uitleen van leskisten en opgezette dieren

Aanbod voor Hoger Onderwijs en Beroepsonderwijs

- Rondleiding educatie (aanpak educatie in Natuurmuseum Brabant)
- Rondleiding tentoonstellingen (informatie overbrengen aan publiek)
- Kennismakingsdag (met name voor eerstejaars pabo)
- OOL in Natuurmuseum Brabant (educatie toegespitst op Onderzoekend en Ontwerpend Leren)
- Inspiratiedagen voor derdejaars pabo-studenten
- Stageplekken voor studenten in 2024:
Een student van de Universiteit Utrecht (Bachelorstudie Aardwetenschappen) heeft voor zijn scriptie (begeleid door Anne Schulp van Naturalis) gewerkt aan inhoud voor een themakarretje bij Triceratops on tour.

Activiteiten voor leerkrachten en docenten

- Inloopmiddagen
 - Twee keer per jaar (maart en november)
 - Voor primair en voortgezet onderwijs
 - De hele middag binnenlopen zonder afspraak
 - Snuffelen aan het aanbod

Museumactiviteiten voor bezoekers in 2024

- *Ruimtevaartschool*
4 februari 2024, 15 kinderen van 11 t/m 13 jaar.
- *Try Out Cultuur*
12 en 14 maart 2024, IJstijdworkshops op inschrijving voor individuele kinderen.
- *Hazenspeurtocht*
29 maart t/m 1 april 2024 (paasweekend). Tel alle opgezette hazen in het museum.
- *Museumweek*
30 maart t/m 5 april 2024. Deel je museumkaart met iemand anders.
- *Bestuiversweken*
16 april t/m 26 mei 2024. Bijentelling, film *My garden of a thousand bees*, conservatoren in *Zoek het zelf uit!*, Zaadbommen maken in de OO - zone en Expeditie Ontdek-kaarten over bijen.
- *Wereld Oceaandag*
8 juni 2024. Ontwerp en animeer je eigen

pixelplanktonwezentje in het kader van de wereld-oceaandagen.

- *Zonnekijkdag WEGA*
7 juli 2024. Zonnekijkers opgesteld op het voorterrein.
- Film *Groenkijkers*
24 september 2024. Documentaire met daarin enkele aan het museum verbonden KNNV'ers.
- *Kinderboekenweek*
2 t/m 13 oktober 2024. Voorlezen uit (natuur) boekjes die aansluiten bij het thema 'Lekker eigenwijs'. Voor kinderen van 4 t/m 6 jaar.
- *Weekend van de Wetenschap*
5 en 6 oktober 2024. Samenwerking met andere instellingen in de Spoorzone. Workshops in de LocHal rondom wetenschap en technologie.
- *Lezingen*
Zes gratis toegankelijke lezingen op elke tweede dinsdagavond van de maand.
- *Vakantie-activiteiten*
 - Sneeuwlab
 - Dagje IJstijd
 - Onder de loep (NIEUW)
 - Triceratops on tour (NIEUW)
 - Karretje met verschillende thema's
 - Schedels
 - Triceratops (NIEUW)
 - Mammoet
- Verjaardagsfeestjes (tegen betaling):
 - Beestenbende (4 t/m 6 jaar)
 - Muismysterie (7 t/m 9 jaar)
 - Feestbeest (vanaf 9 jaar)
- Workshops bij tentoonstelling *Van Potlood tot Pixel*
 - 2 juni 2024: *Coloured Pencil Iris Workshop* – door Ruoning Qin
 - 8 juni 2024: *World Oceaan Dag 'Drawing Coral'* – door Merlijn van Bijsterveld & Yun-Jin Pai
 - 16 juni 2024: *botanical architecture* - Learning to draw plants – door Alexandre Paluos
 - 23 juni 2024: *Creating Volume and depth in a drawing* – door Yun-Jin Pai & Merlijn van Bijsterveld
 - 8 september 2024: *Botanisch tekenen* – door Vincents Tekenlokaal
 - 22 september 2024: *Plein air drawing* – door Ling Bi
 - 29 september 2024: *Avian Anatomy* – door Jesse Horne
 - 13 oktober 2024: *Aquareltechniek* door

Vincent's Tekenlokaal

- 20 oktober 2024: *Dieren en insecten tekenen* (ouder en kind) – door Vincent's Tekenlokaal
- 27 oktober 2024: *Potvis tekenen* (ouder en kind) – door Vincent's Tekenlokaal

Activiteiten op locatie

- Zomerschool
Activiteiten in de zomervakantie op basisschool de Vlashof in Tilburg-Noord.
- Programma School & Omgeving
Naschools programma van *Natuur om de Hoek* waarbij leerlingen zich kunnen opgeven om de natuur in hun eigen wijk te ontdekken. Dit programma werd in de PACT-wijken van Tilburg uitgevoerd.
- Programma Talentendriehoek Lokale Educatieve Agenda
4-weeks naschools programma waarbij leerlingen zich kunnen opgeven om de natuur in hun eigen wijk te ontdekken. Dit programma werd op verschillende locaties in Tilburg uitgevoerd.
- App Vossenstreken
Gratis wandelapp voor families op 24 locaties van Brabants Landschap en Kempens Landschap (B) en de gemeente Tilburg.
- Natuur om de Hoek
Ook los te boeken van de programma's *School & omgeving* en *LEA Talentendriehoek*.
- Talentdagen
Speciaal programma voor Basisschool Pendula, waarbij in 7 weken een programma rondom een thema wordt aangeboden door verschillende aanbieders. Natuurmuseum Brabant verzorgde in 2024 programma's rondom het thema Wetenschap & Technologie (over zweven en vliegen) voor groep 5/6 en groep 7/8.

Opleidingen en trainingen personeel

- Bijscholingsavond tieners
- Bijscholing over de nieuwe tentoonstellingen *Van Potlood tot Pixel*, *Leve het leven* en *Zoek het zelf uit!*
- Werkgroep Projectmatig werken
- Bedrijfshulpverlening

Collectie en wetenschap

Collectieaanwinsten

Schenken

- Vlindercollectie (meerjarige schenking), door Familie Cox.
- Huidpreparaat torenvalk (*Falco tinnunculus*).
- Verzameling zwerfstenen en fossielen.
- Twee microscopen (Olympus en Metopa).
- Verzameling huidpreparaten: Ekster (*Pica pica*), Gaai (*Garrulus glandarius*), Gierzwaluw (*Apus apus*), Sperwer met Turkse tortel als prooi (*Accipiter nisus* met *Streptopelia decaocto*), Velduil (*Asio flammeus*), Zanglijster (*Turdus philomelos*).
- Verzameling fossielen.
- Kistje met diverse uit Suriname afkomstige naturalia.
- Verzameling uit Noord-Brabant afkomstige kevers (Coleoptera).
- Twee walrus (*Odobenus rosmarus*) tanden.

In bewaring genomen

- Verzameling mineralen.

Aankopen

- Borstpreparaat capibara (*Hydrochoerus hydrochaeris*) ten behoeve van de tentoonstelling *Leve het leven*.

Boeken

- Grouw van K., 2023. *Unnatural Selection*. Princeton University Press.

Bruiklenen

Uitgaand

- Huidpreparaat: mol (*Talpa europaea*), 2x fossiele plantafdruk; Brabants Landschap, Bezoekerscentrum Kraaijenberg, Bergen op Zoom.
- Huidpreparaat: zwarte rat (*Rattus rattus*); De Bastei, Nijmegen.
- 6 huidpreparaten: hond (*Canis lupus familiaris*); Museum Natura Docet, Denekamp.
- 10 huidpreparaten: grassparkiet (*Melospiza undulatus*), prachtrosella (*Platycercus eximius*), 2x huiskat (*Felis catus*), 4x konijn (*Oryctolagus cuniculus domesticus*), 2x cavia (*Cavia porcellus*); Museum Natura Docet, Denekamp.
- 5 huidpreparaten: bosuil (*Strix aluco*), grote bonte

specht (*Dendrocopos major*), bunzing (*Mustela putorius*), rode eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), egel (*Erinaceus europaeus*); Stichting natuurplein Brabantse Wal, Bergen op Zoom.

- Huidpreparaat: Angorageit (*Capra hircus*); Oyfo techniekmuseum, Hengelo. Reeds retour.

Inkomend

- Skeletpreparaat: tuimelaar (*Tursiops truncatus*); Naturalis Biodiversity Center, Leiden.
- Insectenlades: hymenoptera 925 exx Diapriidae NL; Naturalis Biodiversity Center, Leiden.
- Schedel: steppenwissant (*Bison priscus*), holenbeer (*Ursus spelaeus*); Het Natuurhistorisch, Rotterdam.
- Replica: neanderthaler (*Homo neanderthalensis*); Museum Natura Docet, Denekamp.
- Huidpreparaat: lynx (*Lynx lynx*); Natuurhistorisch Museum Maastricht; Maastricht.
- Replica: skelet neanderthaler (*Homo neanderthalensis*), neanderthaler (*Homo neanderthalensis*), hangers en tanden, Löwenmensch-figurine van Hohlenstein Stadel; Gallo Romeins Museum, Tongeren.
- Lakprofiel: haarpodzol; ISRIC World Soil Information, Wageningen.
- 4 devotiebeeldjes: Museum voor Religieuze Kunst, Uden.

Belangrijkste werkzaamheden per deelcollectie

Hieronder wordt kort beschreven welke werkzaamheden er dit jaar per deelcollectie zijn uitgevoerd.

Insecten

Dit jaar is er verder gegaan met het uitzoeken, determineren en registreren van materiaal uit eerdere onderzoeken. Daarnaast is zoals ieder jaar ook in 2024 weer verder gewerkt aan het sorteren, determineren en registreren van diverse insectgroepen in de collectie.

Ook is er dit jaar weer hard gewerkt aan de 'collectie Cox'. Om alle 350 nieuwe insectenlades veilig op te kunnen bergen, zijn in 2024 wederom enkele nieuwe kasten aangeschaft. Deze kasten zullen de komende jaren worden gevuld met de Collectie Cox. Daarnaast is er verder gegaan met het plaatsen van de kleine vlinders in kartonnen inzetbakjes. Het registreren van de objecten in de collectieregistratiedatabase gaat ook gestaag door.

Voor een uitgebreider verslag met betrekking tot

het uitgevoerde, aan insecten gerelateerde, werk in 2024 verwijs ik u graag door naar het jaarverslag van de insectenwerkgroep van de KNNV Tilburg, te vinden op deze pagina: <https://tilburg.knnv.nl/insectenwerkgroep-2/>

Archeologie

Dit jaar is de Nederlandse Archeologievereniging (AWN) afdeling Midden Brabant gestart met het inventariseren van onze, in omvang zeer bescheiden, archeologische deelcollectie. Alle objecten worden bekeken en beschreven. Hierbij wordt ook gekeken of de objecten op de juiste wijze, met betrekking tot beheer en behoud, zijn opgeborgen. We zijn de deelnemers erg erkentelijk dat zij deze taak met veel enthousiasme op zich hebben willen nemen.

Fossielen algemeen

Dit jaar is verder gegaan met de standplaatscontrole van de fossielen. Hierbij is ook gekeken of de fossielen op de juiste wijze, met betrekking tot beheer en behoud, zijn opgeborgen. Daarnaast is verder gegaan met het uitzoeken van de schenking van F. de Bruin. Een deel hiervan is inmiddels opgenomen in de collectieregistratie database CB 4.0. Dit alles wordt in 2025 vervolgd.

Dit jaar is Wouter Adams begonnen aan een controleronde van de ammonieten. Er wordt onder andere gecontroleerd op determinatie en op (pyriet) verval.

Verder is er dit jaar een grote verzameling fossielen geschonken door dhr. J. Mulder. Deze verzameling zal de komende jaren worden gecontroleerd, geselecteerd en ontsloten in de collectie.

Helaas heeft Geert Willemsen in juli na jarenlange inzet afscheid genomen van zijn werk als honorair conservator. We zullen zijn kennis en kunde zeker gaan missen.

Fossielen zoogdieren

Dit jaar is er een standplaatscontrole uitgevoerd van de pleistocene zoogdieren. Ontbrekende gegevens werden toegevoegd. Ook zijn dit jaar de eerder binnengekomen schenkingen verwerkt, dat wil zeggen beschreven en opgeborgen in het depot.

Mineralen

Dit jaar zijn er nog enkele restanten van de micromount-collectie van F. de Bruin gedetermineerd en verwerkt. Daarnaast is verdergegaan met de controleronde van de gehele mineralencollectie om meer inzicht te krijgen over de inhoud en kwaliteit van deze deelcollectie.

De collectie is opnieuw gesorteerd en daar waar nodig verplaatst in de lades van het depot. Hierdoor is er meer ruimte ontstaan voor nieuwe aanwinsten. Dit jaar hebben we namelijk een verzameling mineralen aangeboden gekregen van dhr. Naber. Er is afgesproken dat Natuurmuseum Brabant de collectie zal inventariseren en een selectie zal maken van wat er in de collectie opgenomen wordt. Dat deel zal dan aan het museum geschonken worden. De overgebleven objecten zullen worden geretourneerd aan de schenker. Deze verzameling is dit jaar grotendeels bekeken en beoordeeld. Naar verwachting zullen in de loop van 2025 hieruit conclusies kunnen worden getrokken, maar de eerste indrukken zijn veelbelovend.

Gedurende het jaar zijn verschillende keren mineralen gedetermineerd die door bezoekers waren aangeboden.

Gesteenten

Dit jaar is verder gegaan met de beoordeling van de 'verzameling Baselmans'. Het gaat hierbij om zwerfstenen die gedurende meer dan 40 jaar werden verzameld in de Brabantse Kempen door dhr. Baselmans.

Uit de totale verzameling (360 exemplaren) zijn uiteindelijk 175 objecten beschreven en opgeborgen in de collectie. Enkele bijzondere exemplaren zijn dit jaar tentoongesteld in de aanwinstenvitrine van het museum.

Zand

Aan de zandcollectie zijn dit jaar 9 aanwinsten toegevoegd, meegebracht uit Mongolië en Japan. Verder is het overschot zandsoorten verwerkt tot educatief materiaal; te gebruiken bij workshops en presentaties.

Koraal

Dit is een, in omvang, bescheiden deelcollectie die nog niet gedigitaliseerd was. Dit jaar

zijn alle objectkaarten verwerkt in het collectieregistratiesysteem.

Mollusken

Dit jaar is Charles Krijnen begonnen als honorair conservator. Hierdoor kon er begonnen worden aan een controleronde van de deelcollectie land- en zoetwaterslakken. Hierbij wordt onder andere gekeken naar de determinaties en of de objecten op de juiste wijze, met betrekking tot beheer en behoud, zijn opgeborgen. Aanvullingen en verbeteringen worden beschreven in een Excelbestand, dat later kan worden geïmporteerd in de collectieregistratie-database.

Herbarium

In 2024 zijn 33 nieuwe planten toegevoegd aan het herbarium. Het gaat hierbij om bijzondere waarnemingen uit Midden-Brabant.

Zaden

Dit jaar zijn er 46 busjes met zaden toegevoegd aan de collectie, verdeeld over 17 soorten.

Mossen

Dit jaar zijn 20 nieuwe bijzondere mossen toegevoegd aan de collectie, welke zijn verzameld tijdens excursies in Noord-Brabant.

Paddenstoelen

Dit jaar is verder gegaan met de zogenaamde tweede ronde van de collectie van Dhr. Benjaminsen; alles wordt nogmaals gecontroleerd. Waar nodig worden soortnamen geüpdatet (naar aanleiding van DNA-bepalingen door de Nederlandse Mycologische vereniging) en worden de gegevens aangevuld met de documentatie van Dhr. Benjaminsen.

Daarnaast zijn de nieuw binnengekomen paddenstoelen van Dhr. Rommelaars verpakt, genummerd en geregistreerd.

Boeken en tijdschriften

Dit jaar zijn er verschillende nieuwe boeken in de database opgenomen, ingewerkt en in de desbetreffende kasten opgeborgen.

Archief

Dit jaar is het complete archief onderhanden genomen, dat wil zeggen gecontroleerd en waar nodig gesaneerd en/of aangevuld. Daarnaast is het gehele archief overgezet in nieuwe archiefkasten.

Publicaties

GBIF

De QR-code leidt direct naar alle 196 publicaties op GBIF waarin Natuurmuseum Brabant is geciteerd in 2024.

Entomologische publicaties

- Eck, A. van (ed.), M.J. Ebejer, C. Kuhlisch, M.C. d'Oliveira, L. de Felici, A. Dekkers, D. Gigante & A. Barendregt, 2024. Report Mongolia Expedition, 2022. BioMongol Foundation, Tilburg, the Netherlands.
- Eck, A. van, 2024. De samenstelling van wapenvliegen en zweefvliegen in malaisevallen in De Brand en De Kaaistoep. Twee onderzoeksperiodes naast elkaar gezet. De Vliegenmepper 33: 16-28.
- Eck, A. van, 2024. Composition of soldier flies (Diptera, Stratiomyidae) and hoverflies (Diptera, Syrphidae) in Malaise traps in two nature reserves in the Netherlands. Two research periods compared. Fly Times 73: 21-40.
- Ferrer-Suay, M., F. Verheyde & T.M.J. Peeters, 2024. Preliminary checklist of Charipinae in Belgium and the Netherlands (Hymenoptera: Cynipoidea, Figitidae). - Bulletin de la Société royale belge d'Entomologie / Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie 160: 19-23.
- Peeters, T., 2024. Ontmoeting met een wespje in een Tilburgse volkstuin. De Oude Ley 46 (2): 13-15.
- Zeegers, T., W. van Steenis, M. Reemer, J. Smit & A. van Eck, 2024. Strong decline in hoverflies (Diptera, Syrphidae) in the Netherlands over the last decades [Hoverflies in strong decline]. Presentatie op het International Syrphidae Symposium te Praag (september 2024).
- Campus013
- CiST
- Citymarketing Tilburg
- Collectief Natuur Inclusief
- Comedy Wildlife Photography Awards
- ContourdeTwern
- Cultuuralliantie Tilburg
- De Bastei
- De Cultuurkantine
- De Krachtcentrale
- De Museumfabriek
- De Nieuwe Vorst
- De Pont
- De Rooi Pannen recreatie Tilburg
- Diamant groep
- Discovery Museum
- DiSSCo
- Djenné Fila
- Dutch Museum Gift Shop
- Ecomare
- Erfgoed Brabant
- Erfgoed Tilburg
- Factorium
- Fontys Academy of the Arts
- Fontys Academy for Creative Industries
- Gallo-Romeins Museum Tongeren
- GBIF
- Gemeente Alphen-Chaam
- Gemeente Baarle-Nassau
- Gemeente Gilze-Rijen
- Gemeente Goirle
- Gemeente Oisterwijk
- Gemeente Tilburg
- Gemeente Waalwijk
- Groeituin013
- Groen013
- Hall of Fame
- HAS green academy
- Het Cultuurfonds
- Het Natuurhistorisch
- Het Zuidelijk Toneel
- Hidden Biodiversity
- Hogeschool Zuyd
- IJsfontein
- INTK
- IVN Brabant-Limburg
- Kempens Landschap (België)
- Kindcentrum Panta-Rhei
- Kindercampus Oculus

Samenwerkingen 2024

Natuurmuseum Brabant werkt graag en vaak met samenwerkingspartners van zowel binnen als buiten de natuurhistorische en museale velden. In 2024 heeft het museum samengewerkt met de volgende organisaties/bedrijven:

- Basisschool Pendula
- Brabants Landschap
- Breda University of Applied Sciences

- KNNV-afdeling Tilburg
- Landschappen NL
- Leren doe je samen
- LocHal Bibliotheek Midden-Brabant
- Maand van het meekijken
- Mondriaan Fonds
- Mooi zo, Goed zo
- Mudmotion
- Mudware
- Museon
- Museumvereniging
- Natura Docet
- Naturalis Biodiversity Center
- Natuur & Milieu
- Natuurhistorisch Museum Maastricht
- Natuurmuseum Fryslân
- NK-Tegelwippen
- NLBIF
- Ontdekstation
- OpenMinded IT
- PABO Tilburg
- Paradox
- Park 1
- Platform Biodiversiteit Tilburg
- Platform Speelnatuur Tilburg
- Plein 013 SWV
- Poppodium 013
- Provincie Noord-Brabant
- Quest, Hilversum
- Safaripark Beekse Bergen
- Schouwburg & Concertzaal Tilburg
- Sipke Wadman
- Stadsmuseum Tilburg
- Stichting Dioraphte
- Stichting Max Velthuijs
- Stichting Museumkaart
- Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties
- Stichting Zabawas
- Studio Krom
- TextielMuseum
- Teylers Museum
- TicketPlus
- Tilburg 4 Global Goals
- Tilburg University
- T-PrimaIR
- Tripper
- Un Bietje Groen
- Universiteitsmuseum Utrecht
- Van Gogh Museum
- Van Gogh Nationaal Park

- Van Riet Ontwerpers
- Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling
- Vereniging voor wetenschapsmusea en science centers
- Vincents Tekenlokaal
- Visit Brabant
- Vrije School Tilliander
- VSBfonds
- VVV Tilburg
- Weekend van de Wetenschap
- YIPP Interactive People
- Yuverta (opleidingen Stad & Mens en Eco & Wildlife)

Governance

Stichting Natuurmuseum Brabant wordt bestuurd volgens het Raad van Toezicht-model. Er is een Directeur-Bestuurder en er is een vijfkoppige Raad van Toezicht. De stichting onderschrijft de principes en best-practice bepalingen uit dit model, zoals beschreven in de Governance Code Cultuur. Naast de statuten zijn de taken en bevoegdheden van de directeur-bestuurder vastgelegd in het bestuursreglement en die van de Raad van Toezicht in het Raad van Toezicht-reglement.

Codes en beleidskaders

Natuurmuseum Brabant committeert zich aan de principes en best-practice uit de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit & Inclusie en de Fair Practice Code en past deze toe.

Het museum geniet geregistreerde status en is opgenomen in het Museumregister Nederland. Natuurmuseum Brabant opereert volgens de Ethische Code voor Musea (ICOM Code of Ethics), de Ethische Code Natuurhistorische Musea (ICOM Code of Ethics for Natural History Museums), de Museumnorm en de Erfgoedwet.

ANBI-status Natuurmuseum Brabant

Natuurmuseum Brabant is als culturele instelling erkend als culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Donateurs van het museum hebben hiermee een extra belastingvoordeel, omdat voor hen een extra giftenaftrek geldt.

Samenstelling bestuur 2024

Directeur-Bestuurder

Mevrouw Dr. F.B.R. Zachariasse

Nevenfuncties

- Voorzitter, Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC), Rotterdam
- Penningmeester, Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), Amsterdam
- Lid Raad van Advies, Hidden Biodiversity, Leiden
- Lid Adviescommissie Natuur, Het Cultuurfonds, Amsterdam
- Lid Adviescommissie Herijking Museumnorm, Amsterdam
- Lid Externe Stuurgroep, Triceratops on Tour, Leiden
- Lid Werkgroep 5 (NDE-ondersteuning), Collectief Natuur Inclusief, Domein Onderwijs, Den Haag
- Lid Algemeen Bestuur, Stichting Brabants Landschap, Haaren
- Lid Strategisch Partneroverleg, Van Gogh National Park, 's-Hertogenbosch
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht, Samenwerkingsverband Plein 013, Tilburg
- Lid Raad van Toezicht, De Cultuurkantine, Breda
- Adviseur Cultuurraad, Cultuur Eindhoven, Eindhoven
- Lid Cultuuraliantie, Tilburg

Samenstelling Raad van Toezicht 2024

voorzitter

De heer drs. L.J.C.G.M. van der Veen

vicevoorzitter

Mevrouw drs. A-M.E. Hartog

lid

De heer prof. dr. M. Zeelenberg

lid

Mevrouw mr. R. van de Laarschot

lid

De heer drs. A.R. Wolters

Lidmaatschappen en affiliaties

Natuurmuseum Brabant geniet geregistreerde museumstatus en is lid van de Nederlandse Museumvereniging (MV), de Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), de Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC) en Ecsite: European Network Science Centres & Museums. In het geval van de VSC en de SNNC is het museum ook betrokken op bestuursniveau. Verder

is het museum aangesloten bij het Distributed System of Scientific Collections consortium (DiSSCo), de Netherlands Biodiversity Information Facility (NLBIF) en de Global Biodiversity Information Facility (GBIF) en heeft het als wetenschappelijke instelling ROR, GRID en ISNI-registraties.

Het museum benadrukt het belang van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals – SDG's) van de Verenigde Naties. Het museum is ook betrokken bij de Klimaatadaptatie en Biodiversiteitsinitiatieven van de Gemeente Tilburg.

De collectie van het museum maakt formeel deel uit van de Natuurhistorische Collectie Nederland.

Colofon

Dit jaarverslag is tot stand gekomen met bijdragen van:

Jesper Bekkers, Janneke Bos, Anke Jongen, Nadine Mueller, Rick Ruskus, Loeks van der Veen, Suzanne Visser en Fiona Zachariasse.

Redactie en interviews: Suzanne Visser

Vormgeving: Rick Ruskus

Foto's (tenzij anders aangegeven):

Natuurmuseum Brabant

Natuurmuseum Brabant

Spoorlaan 434

5038 CH Tilburg

www.natuurmuseumbrabant.nl

natuur
museum
brabant

www.natuurmuseumbrabant.nl

Spoorlaan 434

5038 CH Tilburg

+31(0)13 53 53 935